

СЕМАНТИКА І СТИЛІСТИКА ТВОРЧОСТІ

Останні з переліку «Волинські акварелі» («п'ять програмних п'єс на білих клавішах») — це перлина його фортепіанної спадщини, що поєднує різнопланові мініатюри із авторськими програмними назвами («Поганське місто Велинь», «Вечір в Авратинських горах», «Комедіанти на контрафтовій ярмарці у Дубні. 1774 рік», «На Святязькому озері», «Весняні ігрища біля Дівочого озера перед облогою Батисем Кременецької фортеці. 1240 рік»).

Яскраво образний фортепіанний цикл став своєрідною «історичною алюзією», проекцією картин і уроків минулого на сучасні композитору суспільно-історичні події, засвідчив глибоко усвідомлену митцем ідентичність з історією та культурою України та малої батьківщини — Волині. Цей цикл не втратив своєї художньої вартості і сьогодні, тому активно повертається до навчального

підкреслювалося вище, полістилістичні тенденції української фортепіанної музики цього періоду, поєдналися пізньоромантичними, конструктивістськими, фольклорно-етнографічними напрямками. Так, у фактурі «Волинських акварелей» прослідковуємо поєднання елементів імпресіоністичного «звукотисну», колористичного пейзажу та портретної характерності з архайчністю ангемітонового ряду, давнього фольклорного мелосу.

Серед зразків великих жанрів — фортепіанний концерт, роботу над яким композитор розпочав у 1950 р. У спогадах, підготовлених О.Вериківською, читаємо: «В домашньому архіві зберігається чернетка, зроблена олівцем (клавир). Але чому робота не була завершеною — невідомо». Ймовірно, концерт планувався як тричастинний, на що вказує проставлена авторська ремарка — «І частина». Концерт написаний у сонатній формі з лаконічним вступом та розгорнутою кодою, основне коло тональностей до-мінор — до-мажор. Обсяг клавирів нараховує 706 тактів.

Відомо, що після завершення клавирів М.Вериківський призупинив роботу над твором, ймовірно, і через те, що «протягом 1950-х — початку 1960-х років він постійно відчував моральний дискомфорт, пов'язаний із неможливістю повної реалізації творчих задумів, широкого виконання своїх кращих творів. Усе це підточувало здоров'я» (Н. Корольок). Поверненню фортепіанного концерту як одночастинного твору до слухачів аудиторії сприяв А.Кармазін — сучасний дослідник творчості композитора, викладач Київського інституту музики імені Р.Глієра (2010—2011 рр.).

Підсумовуючи короткий огляд інструментальної творчої спадщини композитора, зробимо узагальнення. Попри нечисленність, вона стала «окремою творчою лабораторією» М.Вериківського, апробувавши і втілюючи основне семантичне коло образів, стилістичні особливості інструментального мислення композитора, у якому поєдналися етнографічні, пізньоромантичні, імпресіоністичні, модерністські (конструктивістські) начала. Визначальними ознаками інструментального письма М.Вериківського стало твірницьке до узагальненої програмності із переважанням історико-етнографічної тематики, до камерності.

Так, його мала симфонічна сюїта «Веснянки», «незважаючи на скромні масштаби, ... несла в собі деякі риси, що згодом набули сили і стали одними з характерних для українського радянського симфонізму.

А саме: звертання до джерел народної творчості, ясно відчутний ліризм, загальна демократична спрямованість» (Н.Герасимова-Персидська).

Ці ознаки можемо віднести і до фортепіанної музики композитора, однак її виконання і рецепція, особливо останніх прелюдій, фортепіанного концерту, вимагають достатнього музично-стильового слухача і виконавського досвіду, «підготовленого» виконавця і слухача.

Інтерпретація фортепіанних творів Михайла Вериківського передбачає розуміння не лише особливостей композиторського мислення, а й осмислення широкого культурологічного контексту експериментів і пошуків нової музичної мови, її виразових засобів, зокрема ладо-гармонічних, у контексті плюралізму стилів і стилістик у європейській та українській музиці 1920—1930-х рр., у середині минулого століття загалом.

Важливим є і розуміння стилістичних відмінностей у фортепіанних творах М.Вериківського різних періодів, що можемо прослідкувати на прикладі впорядкованого ним циклу прелюдій, його останнього непрограмного фортепіанного концерту.

Популяризації фортепіанної музики композитора завдячуємо, насамперед, його доньці Олені Вериківській (1932—2004) — піаністці, педагогу, заслуженому працівнику культури України (1993). Після закінчення Київської консерваторії у 1955 р. (клас фортепіано А.Янкевича-Янкевичевича), вона присвятила себе педагогічній діяльності у Київському музичному училищі ім. Р.Глієра (від 1986 р. — завідувач фортепіанного відділу). Одночасно впродовж 1964—1971 років вона викладала на кафедрі спеціального фортепіано Київської консерваторії, вела педагогічну роботу і за кордоном: майстер-класи в Польщі, Німеччині, Венесуелі.

О.Вериківська проводила значну культурно-просвітницьку діяльність: започаткувала серію концертів «Антологія української фортепіанної музики» (кінець 1980-х рр.), була співорганізатором регіонального конкурсу юних піаністів (1995 р., який від 2004 р. носить ім'я М.Вериківського). Вона повернула фортепіанні твори, зокрема «Волинські

акварелі», цикл прелюдій, до навчального репертуару (до її аналізу стилістики фортепіанних циклів М.Вериківського звернемося у методичному розділі), залишила цінні спогади про батька, його творчу спадщину.

На жаль, не реалізованим залишився проект видання усіх творів композитора, запланований до 100-річчя від дня його народження. Частина друкованого репертуару його фортепіанних творів збереглася в фондах Центральної наукової бібліотеки (Національна бібліотека України імені В.Вернадського), Центрального державного архіву-музею літератури та мистецтва України, у фондах музеїв, зокрема у краєзнавчому музеї м. Кременця. Ряд окре-

мих творів було видруковано у хрестоматії «Українська радянська фортепіанна музика» (том I, частина I, 1974 р., під редакцією Ю.Вахрян'ова), у збірниках педагогічного репертуару для ДМШ (під редакцією Б.Милича).

Сподіваємося, що упорядкований і представлений вашій увазі збірник фортепіанних творів М.Вериківського, як данина вдячності пам'яті і пошанування до 120-річчя від дня його народження, стане цінним педагогічним репертуаром для сучасного покоління українських виконавців-піаністів.

і концертного репертуару учнів та студентів мистецьких навчальних закладів.

Менш відомими для педагогів-піаністів є фортепіанні твори М.Вериківського міжвоєнного періоду. Однак саме вони, як результат наполегливих пошуків нових засобів, характерних для всієї фортепіанної творчості митця, дали «підстави вважати його одним із найсміливіших і талановитіших експериментаторів в українській фортепіанній музиці першого пореволюційного десятиліття» (Ю.Вахрян'ов).

У творах 1920-х — початку 1930-х років («П'ять прелюдій для фортепіано», «Вальс», «Етюд», «Три прелюдії», «Танець», «Сонатне алегро», «Войовничий марш», «Весняні танці» відбилися, як

МИХАЙЛО ВЕРИКІВСЬКИЙ — КОРИФЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ (пропедевтика до ювілейної науково-практичної конференції)

Урочистості з нагоди 120-річчя від дня народження відомого українського композитора, кременчанина Михайла Вериківського, що пройдуть у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка, матимуть історичний, мистецький і теоретичний компоненти. Основними заходами історичної складової ювілейних дійств стануть відкриття музею Михайла Вериківського, презентація каталогу його рукописів та перегляд тематичної виставки і документального кінофільму про життєтворчість композитора в Кременецькому краєзнавчому музеї. Музичний компонент урочистостей забезпечують художні колективи та окремі виконавці нашого ВНЗ під час концерту, де звучатимуть твори композитора-краянина.

Змістовим ядром урочин стане їх теоретичний компонент — II Всеукраїнська науково-практична конференція «Михайло Вериківський у контексті української музичної культури та освіти», над підготовкою якої працював організаційний комітет, очолюваний ректором академії, професором Афанасієм Ломаковичем і до якої увійшли директор і художній керівник Київського академічного театру драми і комедії, народний артист України і народний артист Росії, професор Едуард Митницький, проректор з наукової роботи, професор Валентина Бенера, кременецький міський голова Олексій

Ковальчук, директор Кременецької школи мистецтв ім. М.І.Вериківського Михайло Заник.

Над програмою конференції працювали завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін академії, професор Олександр Дем'янчук, завідувач кафедри гри на музичних інструментах і вокально-хорових дисциплін, доцент Оксана Легкун, музикознавець Василь Райчук. У роботі ювілейного наукового форуму, як і в інших урочистих заходах, братимуть участь науковці нашої академії, Тернопільського НПУ ім. Володимира Гнатюка, Прикарпатського НУ ім. Василя Стефаника, Рівненського ДГУ, Академії неперервної освіти (м. Біла Церква), Луцького педагогічного коледжу, інших вищих закладів освіти, представники Київської музичної школи № 2 ім. Михайла Вериківського, Кременецької школи мистецтв ім.М.І.Вериківського, Малої академії наук (м.Київ), педагоги загальноосвітніх шкіл, магістранти і студенти, представники громадськості.

До учасників пленарного засідання Конференції звернуться з вітальними словами ректор академії, професор Афанасій Ломакович і народний артист України, професор Едуард Митницький. Тут же передбачається заслухати доповіді професора Інституту культури і мистецтв Прикарпатського НУ ім. Василя Стефаника Миро-

на Черепанина («Ювілей корифеїв музики: Михайло Вериківський, Віктор Косенко»), кандидата мистецтвознавства, викладача Київської музичної школи № 2 ім.Михайла Вериківського Ганни Дзюби («Михайло Вериківський і традиції становлення музичної культури дитини»), методиста Малої академії наук Антона Кармазіна («Парадигма національно-історичної тематики як категорія розуміння творчої спадщини М.Вериківського»). З учасниками пленарного засідання поділяться своїми спогадами член родини Вериківських, вчителька музики Кременецької ЗОШ № 1 ім.Галини Горда-севич Тетяна Вериківська, а музикознавці, доцент Ірина Гринчук і Олена Горбач презентуватимуть ювілейне видання авторського науково-методичного посібника «Фортепіанні твори Михайла Вериківського. До 120-річчя від дня народження».

Учасники секційних засідань розроблятимуть питання впливу творчості М.Вериківського на українську музичну культуру, на формування національних музично-освітніх традицій, на зміст сучасного мистецтвознавчого дискурсу та сприйняття творчості композитора у контексті минулого та сьогодення України. Зокрема, будуть проаналізовані загальнотеоретичні аспекти творчості композитора (Олександр Дем'янчук, Богдана Жорняк), особливості та методика ви-

вчення хорової творчості М.Вериківського (Василь Райчук, Інна Ратинська, Христина Шорошок, Сергій Шегера), педагогічні погляди композитора (Ірина Дубровіна), проблеми інтерпретації його фортепіанних циклів (Ірина Гринчук, Олена Горбач), творча діяльність учнів М.Вериківського (Оксана Бойчук), місце скрипкових творів М.Вериківського в репертуарі студентів (Оксана Струк). Викликають інтерес дослідження процесу становлення творчої особистості Михайла Вериківського (Ілона Бендасюк), його зв'язків з Волинню (Оксана Легкун), зокрема з Кременеччиною (Лариса Соляр, Валерій Яскевич), стильових особливостей музичної творчості композитора (Валентина Остапчук). Шевченківську тематику у творах Михайла Вериківського висвітлюють Марія Бешлей, Микола Швидків і Галина Швидків. До вокально-хорової творчості композитора звертаються Тетяна Медецька й Ольга Пучик. Своє бачення мучення музичної спадщини композитора-краянина пропонує молодий дослідник Павло Яловський, а досвідчений музикознавець Аліса Шинкаренко розглядає методичний аспект проблематики конференції, характеризуючи значення творчості М.Вериківського в музичному вихованні молодого покоління.

Матеріали конференції увійшли до однойменного Збірника наукових праць.